

Terapia odruchów

► MONIKA KRÓLAK

Witam wszystkich serdecznie po krótkiej przerwie. Ostatnio w naszym kąciku zagrościł temat dotyczący odruchów. Oczywiście odruchów związanych ze sferą orofacjalną (najprościej mówiąc, twarzą). Już wiemy, co to jest odruch, jakie odruchy są istotne dla rozwoju mowy. Dowiedzieliście się, gdzie i jak sprawdzić niektóre odruchy. Mam nadzieję, że pamiętacie, że część omawianych odruchów zaczyna się w jakimś konkretnym czasie, ale też w określonym momencie powinny wygasnąć. Jeżeli odruch nie zanika w odpowiednim czasie, blokuje on dalszy rozwój malucha. A na bazie przetrwałych nieprawidłowych odruchów tworzą się kolejne nieprawidłowości.

Zatem zastanówcie się i przypomnijcie sobie, czy po porodzie wasze dziecko zbadał logopeda lub inna kompetentna osoba. Zbadała to znaczy sprawdziła budowę aparatu artykulacyjnego (usta, wargi, język, podniebienia, języczek, żuchwa, dziąsła), a także odruchy w obrębie twarzy.

Przetrwałe odruchy są oznaką nieprawidłowości w układzie nerwowym. Neurolog zbada Wasze dziecko wystandaryzowanymi testami i wówczas powinniście dostać wskazówki dotyczące dalszego postępowania.

Już tak wcześnie można określić, czy dziecko ma rozszczep wargi, podniebienia twardego, miękkiego, dziąseł, skrócone wędzidełko, gotyckie podniebienie, a także czy pojawiły się właściwe odruchy. Jeżeli nie, a macie wątpliwości, wasze dziecko zaś znajduje się w grupie ryzyka – wcześniactwo, dzieci z obciążonym wywiadem okołoporodowym, MPD, zespoły genetyczne – udajcie się do specjalisty.

DO KOGO SIĘ UDAĆ, GDY SĄ NIEPRAWIDŁOWOŚCI ZWIĄZANE Z ODRUCHAMI?

Oczywiście rodzice, bazując na podstawowej wiedzy dotyczącej odruchów i rozwoju, mogą zauważyć nieprawidłowości u swojego dziecka. Ale pamiętajcie: zawsze należy udać się do neurologa, neurologopedy. Dlaczego neuro-

Przetrwałe odruchy są oznaką nieprawidłowości w układzie nerwowym. Neurolog zbada wasze dziecko wystandaryzowanymi testami i powinniście dostać wskazówki do pracy. Neurologopeda jest zaś osobą, która pomoże wam w zakresie aparatu artykulacyjnego i związanych z nim ogólnych funkcji. Prawdopodobnie zaproponuje masaże policzków, warg, dziąseł, języka i podniebienia. Dzięki masażowi dostarczamy dziecku wrażeń czuciowych i ruchowych, czego nie ma przy nieprawidłowych odruchach. Wraz z wiekiem dziecka i sprawniejszym aparatem artykulacyjnym można zastosować też ćwiczenia:

- **wspomagane** – dziecko jest włączane do działania, osoba dorosła układa aparat artykulacyjny;
 - **czynne** – dziecko samo wykonuje ćwiczenia, naśladowując osobę dorosłą.
- Neurologopeda może wesprzeć wasze dziecko już w pierwszych godzi-

nach życia. Na przykład, gdy u dziecka nie pojawił się odruch ssania, neurologopeda pracuje nad jego wywołaniem. Istotne jest nie tylko integrowanie odruchów, ale również ich zaistnienie. Dzięki nim dziecko w pierwszych miesiącach życia jest w stanie funkcjonować, rozwijać się, dostarczać pokarm z niezbędnymi dla wzrostu składnikami odżywczymi. Odruchy pełnią wówczas pierwotną funkcję biologiczną, pokarmową.

CZY WARTO CZEKAĆ, BY ODRUCHY WYGAŚŁY SAME?

Jeżeli już nastąpił moment, w którym odruchy powinny wygasnąć, a się to nie stało, udajcie się do neurologopedy. Wczesna interwencja jest ważna dla rozwoju funkcji aparatu artykulatoryjnego (żucie, połykanie, odgryzanie) i mowy, gdyż daje najlepsze rezultaty. Terapię powinno się stosować u dzieci od pierwszych dni życia. Wtedy przy niskim nakładzie pracy i wysiłku osiąga się najlepsze rezultaty. Wynika to z plastyczności mózgu i szybkiego rozwoju dziecka będącego w tym wieku.

Pamiętajcie, że odruch, dzięki któremu noworodki mogą funkcjonować, niezintegrowany może przetrwać w funkcję patologiczną, uniemożliwiającą dalszy prawidłowy rozwój dziecka. Na przykład odruch ssania pojawia się u noworodka i jest niezbędny do pobierania pokarmu. Jeżeli nie pojawi się, należy go wywołać. Na szczęście obecnie postęp medycyny pozwala na ratowanie maluszków różnymi metodami w sytuacji braku możliwości zdobycia jedzenia. Odruch ssania powinien również w pewnym momencie zaniknąć. Wówczas pojawi się odruch żucia. Związane jest to z rozwojem dziecka, z tym, że w pewnym momencie usprawniany wcześniej aparat artykulatoryjny jest gotowy przejść z płynnych pokarmów na papki, papki z kałkami jedzenia i pokarm stały.

JAKIE SĄ METODY PRACY Z DZIECKIEM Z PRZETRWAJĄCYMI ODRUCHAMI?

Przede wszystkim należy pamiętać, by traktować dziecko jako całość. Tera-

pia dziecka powinna być kompleksowa. Praca z dzieckiem w obrębie twarzy nie powinna być wyizolowana, a winna być elementem składowym całościowego planu terapii.

Metody dostępne i stosowane w naszym kraju, uwzględniające pracę nad odruchami w obrębie twarzy to najczęściej:

- ▶ NDT Bobath;
- ▶ ustno-twarzowa terapia regulacyjna wg Randolfo Castillo-Moralesa;
- ▶ terapia neuro-sensomotoryczna integracji odruchów wg S. Masgutowej.

W terapii NDT Bobath główne założenia są następujące:

- ▶ wpływanie na napięcie mięśni (podwyższenie lub obniżenie napięcia);
- ▶ hamowanie nieprawidłowych odruchów;
- ▶ dążenie do wywołania ruchu, który jest najbardziej zbliżony do prawidłowego i możliwy do zrealizowania przez dziecko (praca na trzech kluczowych punktach (głowa, obręcz barkowa, obręcz miedniczna);
- ▶ utrwalanie czynności przez rodziców i opiekunów w codziennym życiu-podnoszenie, zabawa, karmienie.

W terapii ważne jest dziecko jako całość. Poprzez pracę na obręczy miedniczowej wpływa się przecież na ustawienie żuchwy, a na obręczy barkowej na ustawienie głowy, a przez to ułożenie języka. Odruchy w obrębie twarzy są niwelowane przy karmieniu. Odpowiednia gęstość pokarmu, odpowiednia pozycja głowy i całego ciała, umiejętne podawanie pokarmu, niewywołujące odruchu.

Ustno-twarzowa terapia regulacyjna wg Randolfo Castillo-Moralesa dzieli się na:

- ▶ Neuromotoryczną terapię rozwojową;
- ▶ Ustno-twarzową terapię regulacyjną do leczenia zaburzeń ssania, żucia, połykania oraz mowy;
- ▶ Leczenie ortodontyczne, np. płytkami podniebiennymi.

To neurofizjologiczna metoda całościowo obejmująca terapię dziecka. Dzięki tej metodzie następuje normalizacja napięcia mięśniowego. W ten sposób wpływa się na nieprawidłowe odruchy ssania, żucia, połykania, ale także oddychanie i artykulację.

Masaż w tej metodzie wykonywany jest na kilka sposobów:

- ▶ dotyk,
- ▶ rozciąganie,
- ▶ ucisk,
- ▶ rozcieranie,
- ▶ wibracja.

Masaż punktów neuromotorycznych (ucisk, wibracja) uaktywnia mięśnie biorące udział w połykaniu, żuciu, ssaniu.

TERAPIA NEURO-SENSOMOTORYCZNA INTEGRACJI ODRUCHÓW WG S. MASGUTOWEJ

Założenia tej terapii są następujące:

- ▶ Wsparcie naturalnego rozwoju dziecka;
- ▶ Wsparcie wewnętrznych zasobów potrzebnych do rozwoju umysłowego, emocjonalnego i fizycznego;
- ▶ Integracja odruchów w układzie Ciało-Mózg;
- ▶ Przewzorowanie schematów ruchowych, nawyków i zachowań.

Wygaszając odruchy, pracuje na schemacie odruchu, to znaczy pracując na przetrwałym odruchu, ciągle go wywołuje. Każdy odruch to reakcja na bodziec zewnętrzny lub wewnętrzny. Ciągłe przekazywanie takiej informacji ma być stymulacją, która spowoduje, że mózg „sam wygasi odruch”.

DLACZEGO ODRUCHY W OBRĘBIE TWARZY SĄ WAŻNE?

- ▶ po narodzinach dziecko może znaleźć, odkręcić się w stronę pokarmu, pobrać pokarm;
- ▶ dziecko nie zachłyśnie się;
- ▶ pozwalają na szybką reakcję bez udziału świadomości;
- ▶ są podstawą do rozwoju artykulacji;
- ▶ wpływają na sprawność aparatu artykulatoryjnego;
- ▶ są oznaką dojrzewania mózgu;
- ▶ prawidłowe napięcie twarzy.

Zatem obserwujcie swoje dzieci i jeżeli zauważycie jakieś niepokojące reakcje, brak reakcji, wygórowane reakcje, zbyt silne lub zbyt częste, zgłóście się do specjalisty. ◀